

maszkok, fejfedők, fejdíszek; egy-egy magunkra terített vagy csavart színes flanel, selyem vagy vászon a jelmez. Vagy éppen a hőre jellemző kellékek (jogar, ostor, csil-lag, tarisznya stb.) jelzik a hős kilétét. Kerüljük a kész jelmezeket, illúziót keltő kellékeket, élethű maszkokat, mert ezekben a gyerekek illegetik-billegetik magukat, akár egy jelmezbálban, és nem sokat törődnek a szituációval. A jelzések szcenírozásnak az a jelentősége, hogy minden csak a játék által válik azzá, amit a cselekmény megkíván, és ez játékra inspirál.

c/ A játékstílus legjellegzetesebb vonása, hogy tárgyi animációval minden csodás elemet el tudunk játszani. A Nap sugarai a színes papírcsíkok, a szél röpdülő selyem, a huszonnégy fejű sárkány egy színes anyag, amelyben huszonnégy lyuk van, és ott dugják ki a fejüket a sárkányt alakító szereplők, a lángnyelv lobogó piros krepp, a malomkő egy párna stb. Nem fiktív, hanem animált tárgyakal dolgozunk.

Ügyelnünk kell arra is, hogy a cselekmény szempontjából fontos információk többször elhangozzanak, hiszen a szituáció megértésétől függ a spontán bekapcsolódás. Az ismétlésekre drámai helyzetet kell találnunk, hogy ne legyen unalmas és didaktikus. Az ismétlés akkor válik drámaivá, ha élezi a konfliktust, egyre sűrűbb atmoszférát eredményez, vagy különböző nézőpontokat érvényesít. Nem ritkán a komikum eszköze.

d/ Végezetül a szakrális mozzanatokról kell szólnom. A játék egyik fő szervező eleme a zene, pontosabban az első a részben megtanult dalok, énekek. Az idő múlása, a helyszínek változása, egy-egy felfokozott érzelmi állapot dallal könnyen érzékeltethető. A repülés, a zuhanás, a varázsolás, a szerelmi és a vándorlási jelenetek stilizációjában sokat segít a zene. Egy-egy túlfűtött pillanatot sem tudnánk hiányában eljátszani.

Ez a szükségszerűség eredményezi a stilizációt, ami a kisrealizmusból szertartássá, ritmussá emeli pl. a vándorlás vagy a düh megjelenítését. A szertartásokról általában a pátosz vagy az üres, hamis emelkedettség jut manapság eszünkbe. Jobb, ha a gyerekek körjátékaira gondolunk vagy a természeti népek állatalakoskodására a fenti összefüggésben. A ritmus, a táncos elem, a jelképes gesztusok szerepét hangsúlyozom ezzel, ami természetesen, megint csak epikus elem.

A járások koreográfiájára is ez jellemző, ugyanis körkörösök. A felvonulás, a vándorlás, a töprengés, az üdlözés, a dühöngés (bepörgés!) mind-mind körben zajlik, nemcsak a résztvevők és szimultán helyszínek korábban leírt elhelyezkedése miatt, hanem a rituális jelleg hangsúlyozása végett is.

Egyetlen olyan játékunk sem volt, amelyiket úgy tervezünk volna meg, hogy a cselekményt akkor is eljátszhatjuk, ha nem kapcsolódnak be a gyerekek. Darabjainkat lehetetlenség a közönség cselekvő részvétele nélkül megvalósítani.

## Szín-folt és a többiek

*Észrevételek, melyet 1991. április-májusában rögzítettem, Budapest, Győr-Sopron, Somogy, Heves, Hajdú, Pest és Veszprém megye gyermekszínházi bemutatóinak élményei, illetve a bemutatókról készült jelentések, beszámolók alapján.*

**Mi az ami most más mint régen? Ez izgatott mindenekelőtt, ezt figyeltem a bemutatókon, ezt próbáltam kiolvasni mások beszámolójából is. A pedagógus-rendező szemlélete vajh változott-e, s ennek nyomán a színjátékoké?**

A válaszom meglehetősen bizonytalan. Ünnepi műsorral nem találkoztam, de úttörő nosztalgiával, a pedagóguséval igen. Tábori bugyutaságokra sem bukkantam, annál többször a konzerv zenére betanított táncos gyermekkrizálásokra. A dramatikus magyar népi folklór műsor most is mazzolaritkaságú. A rendszerváltás szabadsága viszont színpadra hozta Lakner bácsi színjátékait is. Látható volt darabja színházutazó rendezésben tehetséges gyerekekkel. Itt-ott megjelent az életjáték is, de bátoratlanul, mintha tovább működne a félsz; jobb ha nem ábrázoljuk a gyermekek valódi konfliktusait, hogy ha a vezetők jobban szeretik a rózsaszínre lakkozott gyermekképet. A mesejátékok is ezt mutatták. Jelen voltak viszont a jeles örökzöldek is, Csalóka Péter, Ludas Matyi, Mici Mackó, a Négyzögletű kerek erdő, mind tisztességtelenségben és nem pedagógiai szándékot sugallóan. Találkozhattunk gyermekszínházi produkciókkal is, főként Pesten. Bemutatták Csukás Ágacskáját, Gyurkótól a Búsképi lovatot.

Találkozhattunk a gyermekszínház meghatározó személyiségeivel is, akik saját kiforrott stílusukban, illetve szintjükön nyújtottak élményszerűt. Említsem **Móka Jánost** Csurgóról, **Thúróczy Györgyöt** Debrecenből, **Uray Pétert**, **Tóth Zoltánt**, **Bencsik Gyulát** Budapestről. És meg kellett tanulni néhány új nevet is, **Hajdúné Ónodi Éváét** Egerből, **Kontor Lászlóéét** Debrecenből, **Lénárthné Németh Valériáét** Siófokról, **Robotka Csabáét** Fertődről, **Gruiz Anikóét**, **Kozári Ferencét** Budapestről.

Megismételve a kérdést, érzékelhető-e változás a rendezői szellemiségben a pedagógiai szándékban. A fórumokon többnyire java pedagógusok szólaltak meg a színjáték segítségével, mégis mennyi végig gondolatlanságnak, esetlegességnek lehettünk tanúi, mintha a gyermekszínház nem azért volna, hogy általa közvetett módon nevelni próbáljunk. A gondolatlanságot mintha jól rendezett tapsrenddel próbálták vagy akarták volna elleplezni. Színházias tapsrenddel.

Néhány produkció, amely a szívemhez nőtt. A debreceniek **János Vitéze** például. Leszkovszky forgatókönyvét sok eredeti ötlettel vitték színpadra, úgy, hogy közben érzékelhette a nézőtérben ülő, hogy a hős kalandjaiban gyermeki örömmel vesznek részt a játékosok, s a megpróbáltatások stációit azért bírják erővel, mert tudják, hogy a végén eljutnak Tündérországba. Hasonló derű áradt a budapesti **Ív utcai kisegítő gyermekek játékából** is, melyet tanárunk, **Tóth Zoltán** írt és rendezett. Nos, ebben a nagyos mesében érdekesen volt benne a jelenük, de valami igazságféle is kitetszett belőle, olyan

igazság, amivel ők, az élet sérültjei, igencsak egyetértenek. Az **angyalföldiek Búsképtű lovagja** (rendezte Kohári Ferenc) színházi módon megrendezett precizitásával lett szembeötlő. Nem volt ebben semmi esetleges, semmi improvizatív. A főszereplők tehetsége és a pontos értelmezés csengette ki a humanista mondanivalót, kristálytisztán és érzékelhetően.

A **budapesti Erdélyi utcai iskolások**, nos ők **Bencsik tanár úr** vezetésével olyan darab címét írták a programfüzetbe, amiről az olvasó akár azt is gondolhatta volna, hogy ezek megőrültek. Gyerekekkel eljátszani **Shakespeare Machbeth-jét 50 percben!** S aztán a programfüzet olvasója beült a nézőtérre és szemtanúja lett valamilyen csodának. A képen, ritmusban jól megalkotott Machbeth sajátjukként szólalt meg. A néző megérezte, hogy ezek a 14-15 éves gyerekek Shakespeare bűnös, szenvedélyes világának felmutatásával önmaguk világát is felvillantották. Katarzís élményünk volt.

D. T.

## Európai találkozó Békéscsabán — Beszélgetés Fabulya Lászlónéval —

Valljuk be, mi itt Kelet-Európában mindig hajlamosak voltunk azt hinni, hogy Európa egyenlő Nyugat-Európával. Így valamiféle pikáns paradoxont látunk abban is, hogy 1992-ben Békéscsabán rendezik meg a **VI. Európai Gyermekszínházi Találkozót**. Hogy-hogy éppen ebben az igencsak keleti fekvésű városunkban, anynyi patinás nyugat-európai helyszín után? E sorok írója ugyan eléggé régen és eléggé jól ismeri **Fabulya Lászlóné Évát**, a Békés Megyei Művelődési Központ (immáron fő) munkatársát, mégis kissé feszengeni kezdett, amikor Éva 1988 nyarán Bécsben — az eddigi legkeletibbi találkozón — kijelentette, hogy 1992-ben Békéscsabán jönnek majd össze Európa gyermekszínházi. Az is igaz, hogy fülledt meleg volt akkoriban... Persze volt már nemzetközi amatőrművészeti esemény a városban. Meg az is tény, hogy ma már mindketten kissé másképp emlékszünk arra az ominózus beszélgetésre. Lehet, hogy az újságíró (aki még ráadásul dramaturg is) emlékezete poentirozza túl a szituációt, meg az is lehet, hogy a drámapedagógus-népművelő emlékeire rakódott rá az a sok-sok fáradtság-erőfeszítés, amennyit a megvalósítás már eddig is igényelt — meg amennyit még a teljes megvalósulásig az első számú szervező legnyugtalanítóbb álmaiban megjelenhet...

Fabulyáné ma mindenesetre így emlékezik:

— Az ötlet tulajdonképpen **Jocó** fejből pattant ki. (**Josef Hollós** — van-e ki e nevet nem ismeri? A szerk.) Persze, igaz, én sóhajtottam föl a lenyűgöző bécsi rendezvény láttán, hogy „va, jön mi Békéscsabán meg tudnánk-e rendezni valami hasonlót?” **Jocó** pedig rögtön megerősített: „Igen, biztos vagyok benne.” Persze, ennek előzményei is voltak. Ezek talán 1986-ra nyúlnak vissza. Akkor volt itt **Jocó** a pécsi gyermekszínházi találkozón. Akkor ajánlotta föl a magyar kollegáknak, hogy bárhová szívesen eljön tréninget tartani. A következő évben meghívtam **Csabára**, ahol nagyon megmozgatta a pedagógusainkat. Mászor is jönnie kellett. Egyszer megkérdezte, elhozhatná-e **Richard Finch** nevű barátját Angliából. 1988 tavaszán jöttek el együtt, és **Finch** is hallatlan mély benyomást keltett a maga nagyon figyelmes és elmélyült módszerével. **Jocó** látta, hogy Békés megyei kollégáinkban erős az igény az Európa-szerte sikerrel alkalmazott fogások — és a szakma legjobbainak — megismerésére, ezért lehetővé tette, hogy az általa szervezett **IV. Európai Gyermekszínházi Találkozó**ra tíz Békés megyei drámapedagógus Bécsbe utazhasson...

— **S Innen már egyenes út vezetett Békéscsabáig!?**...

— Már amilyen egyenesek nálunk az utak!... Egy dolog biztos: **Hollós** fontosnak tartotta, hogy Magyarország megrendezhessen egy ilyen nemzetközi találkozót, s Békéscsabát mind tárgyi, mind személyi feltételeit illetően alkalmasnak tartotta a házigazdai szerepre. Sikertől meggyőznie a találkozókat szervező európai szervezet — az **EDERED** — vezetőségét is. Nekünk meg itthon, úgy látszik, sikerült meggyőznünk mindazokat, akik segíthetnek, hogy fontos ez a rendezvény.

— **Hadd kötekedjem egy kissé az „ördög ügyvédjének” szerepében: a jelenlegi szűkös időkben miért fontos, hogy külföldi gyerekek százait lássuk vendégül egyik legnehezebb sorsú megyénk székelyén?**

— Talán éppen a szűkös idők miatt! Amikor erről a találkozóról ábrándozni kezdtünk, mégcsak nem is sejtettük, hogy ennyire fontossá válhat megvalósulása idejére. Nem mint színjátszó-találkozó, hisz Magyarországról közvetlenül — mint a többi országból is csupán tíz gyereket érint. Elsősorban a hazai pedagógus-társadalom számára jelent ez „vérfrissítő” nemzetközi módszer-bemutatót.

— **Az érdemi műhelymunka meglehetősen intim dolog. Hogyan kaphatnak a meghonosításra érdemes módszerek szélesebb nyilvánosságot?**

— Sokféleképpen. A lebonyolításban részt vevő kollegákon kívül segítőként jelen lesz a tanítóképző főiskolánk számos hallgatója. **A találkozó után néhány napos szemináriumot is szervezünk a külföldi mesterek vezetésével hazai érdeklődők részére.** Meg azért a műhelymunkát is megnézheti, aki nagyon akarja, mi is bejutottunk mindenhová Bécsben... De nyitva áll a lehetőség a szakmai sajtó és a tömegkommunikáció előtt is. A Magyar Televízió például már jó ideje figyelemmel kíséri az előkészületeket, és komoly adásokat tervez az eseményekről. Aztán van még egy megmutatkozási lehetőség. Az európai találkozó alapszabályában benne foglaltatik, hogy a résztvevők a műhelymunka végén nyilvános bemutaton tisztelegnek a vendéglátó város közönsége előtt. Mi Békéscsabán kívül Gyulán is tervezünk bemutatót. Sőt olyan tervünk is van, ami szorosán következik az 1992-es találkozó „tartalmi mondanivalójából”. A jövő évi jelmondat ugyanis: „Igazán jól csak a szívével lát az ember”. A találkozó minden résztvevőjének tehát az embertársak — különösen a nehezebb sorsú embertársak